

TGAU

3010NB0-1

DYDD IAU, 15 MEHEFIN 2023 – BORE

LLENYDDIAETH GYMRAEG

UNED 2: Y Nofel

HAEN UWCH

1 awr 15 munud a'ch amser estynedig

DEUNYDDIAU YCHWANEGOL

Llyfryn ateb 16 tudalen CBAC (pinc).

CYFARWYDDIADAU I YMGEISWYR

Defnyddiwch inc neu feiro du neu eich dull arferol.

Defnyddiwch yr indecs ar dudalen 3 i ddod o hyd i'r cwestiynau ar y nofel y buoch chi'n ei hastudio.

Cofiwch ddyfynnu'n briodol a chyfeirio at enghreifftiau penodol i gefnogi'ch sylwadau.

Ni chaniateir defnyddio geiriaduron na thestunau gosod.

GWYBODAETH I YMGEISWYR

Mae 40 marc am bob cwestiwn cyfan. Mae nifer y marciau wedi'i nodi mewn cromfachau ar ddiwedd y cwestiwn neu ran o gwestiwn.

Bydd trefn a chywirdeb eich ysgrifennu yn cael eu hystyried yn rhan o'r asesiad.

(Trowch y dudalen)

NOFELAU	TUDALEN
AC YNA CLYWODD SŴN Y MÔR (Alun Jones)	4
I BLE'R AETH HAUL Y BORE? (Eirug Wyn)	9
LLYFR GLAS NEBO (Manon Steffan Ros)	14
DIM (Dafydd Chilton)	19
YN Y GWAED (Geraint Vaughan Jones)	24
O RAN (Mererid Hopwood)	29

AC YNA CLYWODD SŴN Y MÔR – ALUN JONES

- 1. Atebwch y cwestiynau sy'n dilyn yn llawn a gofalus gan ddyfynnu'n bwrpasol a chyfeirio at enghreifftiau penodol o'r nofel i gefnogi eich atebion.
(Ystyriwch y marciau a roddir am bob cwestiwn.)**
  - 1.1 Trafodwch pa fath o BERTHYNAS sydd rhwng Meredydd Parri a Gladys Drofa Ganol.
SUT mae'r berthynas yn datblygu yn ystod y nofel?
Cyfeiriwch at DDIGWYDDIADAU penodol yn eich ateb.
Cofiwch ddyfynnu'n bwrpasol.
Dylech ysgrifennu tua dwy ochr tudalen.
[20 marc]**
  - 1.2 Darllenwch y darn a ddyfynnwyd ar dudalennau 6–8.
SUT mae'r awdur yn creu awyrgylch o OFN yn yr olygfa hon?
Dylech ysgrifennu tua un ochr tudalen. [10 marc]**

(Trowch y dudalen)

- 1.3 Ysgrifennwch YMSON MEREDYDD ar ôl i Huw Gwastad Hir ymosod arno. Cofiwch sôn am ddigwyddiadau a theimladau sy'n gysylltiedig â hyn. Dylech ysgrifennu tua un ochr tudalen. [10 marc]

[40 marc]

Methai Gladys yn lân â chysgu. Yr oedd arni ofn, ofn mawr, oherwydd yr oedd y boen wedi dod yn ôl amser cinio.

5 Cawsai fis annymunol. Pan aethai'n wael y noson y daethai'r ferch ddieithr i'r drws nesaf, yr oedd wedi galw Doctor Griffith yn syth, ac yr oedd hwnnw wedi ei siarsio i gymryd pethau'n ara deg, a pheidio â chynhyrfu, symud yn gyflym, chwysu, na chodi pwysau ar unrhyw gyfrif yn y byd.

10 Dychrynasai Gladys, ac er y noson honno gofalai wneud yn union fel y dywedasai'r meddyg, a chymryd ei thabledi'n union fel y'i cyfarwyddasid. Yn raddol, diflanasai'r boen, a daethai hithau i ddechrau teimlo'n well a mwy hyderus.

15 Ond yr oedd wedi newid. Yr oedd wedi colli diddordeb ym mhopeth bron, a phan wellhaodd ddigon i fynd i'r pentref i negeseua ac i ailfynychu gwasanaethau'r Eglwys, nid oedd ganddi stremp i chwilio am feiau yn neb, na chael eu hanesion, ac
20 nid âi i'r drafferth mwyach o felltithio hogyn Wil Parri a'i gampau; yr oedd pethau pwysicach mewn bywyd.

Ers ei gwaeledd, yr oedd yn gorfod ffonio Bet Gwastad Hir bob bore i riportio. Gan mai
25 Bet oedd ei pherthynas agosaf, heblaw am ei chyfnither hanner musgrell yn Uwch y Traeth, yr oedd cysylltu â hi yn feunyddiol yn un o'r amodau ei bod yn cael aros gartref, ac yr oedd cael aros

gartref yn bwysig iawn i Gladys; nid oedd eisiau
 30 mynd yn rhy ddibynnol ar neb, yn enwedig wrth
 nad oedd ganddi blant i edrych ar ei hôl. Petai'n
 mynd i fethu, byddai'n wahanol wrth gwrs. Ond
 peth arall oedd hynny.

Daliodd ei hanadl wrth i bigiad arall ddod i'w
 35 bron, a gorffwysodd ei phen yn ôl ar y gobennydd,
 a gadael ei cheg yn agored. Byddai'n rhaid iddi
 alw'r doctor ben bore fory, rhag ofn.

Cododd i edrych a fyddai'n well. Pwysodd ei
 llaw ar y pared a cherddodd yn araf at y ffenest.
 40 Yr oedd hanner lleuad i'w weld drwy'r llenni, a
 symudodd Gladys fymryn arnynt iddi gael ei
 weld yn well. Hanner lleuad oedd yna'r noson y
 priododd Wil a hi.

Gollyngodd y llenni'n eu holau ac aeth i ben
 45 y grisiau. Yr oedd am fynd i lawr i wneud paned
 a chael tabled arall. Dim ond iddi gymryd pwyll,
 fe fyddai'n iawn. Fe beidiai â mynd i'r Eglwys yn
 y bore er mwyn rhoi cyfle iddi hi ei hun orffwys.
 Edrychodd drwy'r ffenest ben grisiau, a theimlodd
 50 ei hun yn gwegian. Gafaelodd yn dynn yn sil y
 ffenest. Ni fedrai wneud dim, ond edrych.

Cysgod oedd o. Cysgod yn symud. Cysgod dyn
 yn symud gyda thalcen y tŷ tua'r cefn. Gwyliodd
 Gladys ef yn symud yn araf, a'i llygaid a'i cheg yn
 55 agor mwy a mwy. Ni fedrai roi sgrech. Yna daeth
 siâp y dyn i'r golwg a throes ei ben. Yr oedd y dyn

wedi troi ei ben i edrych ar gefn ei thŷ hi. O Dduw annwyl.

60 Symudodd y dyn tua chefn y tŷ, ac aeth i gysgod y tŷ ei hun. Yr oedd bron yn amhosib ei weld yn awr, ond gwyddai Gladys ei fod yno. Yno'n prowla. Yr oedd dyn yn prowla o gwmpas ei thŷ hi a hithau'n gefn nos. Yr oedd y dyn am dorri i mewn i'r tŷ ac am ei lladd a dwyn ei phethau.

65 Aeth i lawr y grisiau'n simsan, gan afael yn y canllaw â'i dwy law. Crynai ei gwefusau fel wyneb pwll o ddŵr ar wynt. Yr oedd arni ofn i'r dyn ei chlywed yn crynu, neu glywed ei hanadl gythryblus. Yr oedd yn rhaid iddi ffonio. Ffonio'r
70 plismyn. Ffonio am help. Ond ni feiddiai roi golau. Beth petai'r dyn yn ei chlywed yn codi'r ffôn, ac yn rhuthro i'r tŷ a'i lladd cyn iddi gael drwodd?

Yr oedd arni eisiau eistedd. Eistedd i lawr i ystyried. Aeth i'r gegin ffrynt, ac eisteddodd yn ei
75 chadair. Diolch i Dduw bod y llenni wedi eu cau a bod y lle bron yn hollol dywyll.

Po hwyaf yr eisteddai, mwyaf oedd y cryndod a'r ofn. Ni thalai hyn ddim. Penderfynodd godi i fynd i ffonio ac yr oedd y boen a'i trawodd yn ei
80 bron yn union fel petai'r dyn cryfaf yn y byd wedi ei chicio â'i holl nerth.

I BLE'R AETH HAUL Y BORE? – EIRUG WYN

**2. Atebwch y cwestiynau sy'n dilyn yn llawn a gofalus gan ddyfynnu'n bwrpasol a chyfeirio at enghreifftiau penodol o'r nofel i gefnogi eich atebion.
(Ystyriwch y marciau a roddir am bob cwestiwn.)**

2.1 Trafodwch pa fath o BERTHYNAS sydd rhwng Kit Carson a'r Indiaid.

SUT mae'r berthynas yn datblygu yn ystod y nofel?

Cyfeiriwch at DDIGWYDDIADAU penodol yn eich ateb.

Cofiwch ddyfynnu'n bwrpasol.

Dylech ysgrifennu tua dwy ochr tudalen.

[20 marc]

2.2 Darllenwch y darn a ddyfynnwyd ar dudalennau 11–13.

SUT mae'r awdur yn creu awyrgylch o OFN yn yr olygfa hon?

Dylech ysgrifennu tua un ochr tudalen. [10 marc]

(Trowch y dudalen)

2.3 Ysgrifennwch YMSON QUANAHA ar ddiwedd y daith hir i Bosque Redondo.

Cofiwch sôn am ddigwyddiadau a theimladau sy'n gysylltiedig â hyn.

Dylech ysgrifennu tua un ochr tudalen. [10 marc]

[40 marc]

Pan welodd Haul y Bore'r esgidiau lleidr,
anobeithiodd yn llwyr a gwthiodd ei phen i'r
ddaeear.

“Na!” Ilefodd. “Na! Na! Na!”

5 “Haul y Bore?”

Roedd breichiau yn estyn amdani. Y llais
yna! Roedd hi'n adnabod y llais. Roedd hi wedi
clywed y llais o'r blaen. Gannoedd o weithiau o'r
blaen. Yn ceryddu, yn canmol, yn cymell ac yn
10 cydymdeimlo. Agorodd ei llygaid a chodi'i phen.
Roedd rhywun yn penlinio wrth ei hymyl.
Roedd pâr o ddwylo cryfion wedi gafael ynnddi ac
yn ei chodi fel baban. Llanwodd ei llygaid.

“Haul y Bore?” meddai'r llais drachefn.

15 Yna, agorodd y llifddorau a dechreuodd Haul y
Bore wylo. “Manuelito!” Ilefodd. “Manuelito!”
A syrthiodd fel cadach ar fynwes ei thad. Agorodd
ei cheg, ond fedrai hi ddweud dim. Ceisiodd
drachefn, ond doedd dim geiriau'n dod allan.

20 Fedrai hi wneud dim ond nadu ac wylo'i rhyddhad.

Amneidiodd Manuelito ar Herrero Grande.
Rhoddodd Haul y Bore yn ei ofal cyn neidio ar ei
geffyl.

25 “Estyn hi yma, Herrero! Mi awn ni dan y coed i
orffwyso am ychydig iddi gael dod ati hi'i hun.”

Cymerodd ei ferch yn ei gôl fel baban, a
chymhellodd ei geffyl tua'r coed ar lan yr afon.

Doedd o ddim yn siŵr a oedd Haul y Bore wedi
cael niwed ai peidio. Roedd olion gwaed ffres
30 ar hyd ei choesau a'i breichiau.

Pwy bynnag oedd Haul y Bore yn ffoi rhagddo,
gwell fyddai iddynt symud i ddiogelwch y coed
rhag ofn bod y perygl yn agos.

Wedi cyrraedd glan yr afon, taenodd Manuelito
35 groen byffalo ar y llawr a rhoddodd Haul y Bore
i orwedd arno. Roedd hi'n dal i fudr-wylo, ond
roedd y gwaethaf drosodd. Estynnodd y flanced
oddi ar gefn ei geffyl ac wedi ei rhoi drosti aeth â
chostrel i'r afon i nôl dŵr glân.

40 Pan ddychwelodd roedd Haul y Bore yn eistedd
ar y croen gyda'r flanced yn dynn amdani.
Roedd hi'n crynu fel ebol newydd-anedig.
Estynnodd lymaid iddi, a llyncodd hithau'n
awchus. Tywalltodd Manuelito ddŵr ar gadach
45 ac estynnodd ei law i dynnu'r flanced oddi ar
ysgwyddau Haul y Bore. Am eiliad gwasgodd
hithau'r flanced yn dynnach amdani hi'i hun.
Agorodd y llygaid mewn ofn a dychryn. Daeth
braich ei thad am ei hysgwyddau a'r cadach gwlyb
50 at ei thalcen i ddechrau golchi'r pridd a'r baw a'r
chwys.

“Mae'n olreit! Ti'n saff! Y fi, Manuelito, sydd
yma.”

Roedd y llais yn dyner a chysurlon. “Rhaid i mi
55 weld a wyt ti wedi brifo.”

Yn araf ildiodd hithau. Gollyngodd y flanced a gorweddodd yn ôl. Roedd ei thad yn dal i siarad â hi wrth olchi'i chorff.

“Oes rhywle'n brifo? Oes gen ti boen?”

60 Atebodd hi ddim, dim ond gorwedd yno'n llipa lonydd. Gallai Manuelito weld ei bod yn gleisiau byw. Golchodd ei gwddf, ei hysgwyddau a'i bronnau, a phan dynnodd ei sgert fe welodd gnawd llipa'i stumog a'r llanast oedd ar ei chluniau
65 a brig ei choesau. Nid olion genedigaeth yn unig oedd yno.

“ 'Merch annwyl i!” Ilefodd. “Fe gest blentyn? Fe gest hefyd ddolur!”

70 Yn araf, cododd hi yn ei freichiau a'i chario at yr afon.

LLYFR GLAS NEBO – MANON STEFFAN ROS

**3. Atebwch y cwestiynau sy'n dilyn yn llawn a gofalus gan ddyfynnu'n bwrpasol a chyfeirio at enghreifftiau penodol o'r nofel i gefnogi eich atebion.
(Ystyriwch y marciau a roddir am bob cwestiwn.)**

3.1 Trafodwch pa fath o BERTHYNAS sydd rhwng Rowenna a Siôn.

SUT mae'r berthynas yn datblygu yn ystod y nofel?

Cyfeiriwch at DDIGWYDDIADAU penodol yn eich ateb.

Cofiwch ddyfynnu'n bwrpasol.

Dylech ysgrifennu tua dwy ochr tudalen.

[20 marc]

3.2 Darllenwch y darn a ddyfynnwyd ar dudalennau 16–18.

SUT mae'r awdur yn creu awyrgylch o OFN yn yr olygfa hon?

Dylech ysgrifennu tua un ochr tudalen. [10 marc]

(Trowch y dudalen)

3.3 Ysgrifennwch YMSON ROWENNA ar ôl i Gwion ddechrau galw.

Cofiwch sôn am ddigwyddiadau a theimladau sy'n gysylltiedig â hyn.

Dylech ysgrifennu tua un ochr tudalen. [10 marc]

[40 marc]

Wnes i ddim deall yn syth. Dydi gwllithod ddim yn ymddangos mewn tywydd braf. Ond mi wnes i ddallt, ar ôl ychydig, wrth wyllo'r gwllithod yn llonyddu a sychu, eu hymylon yn cyrllo, eu croen yn troi'n lledr.

5

Roedd y gwllithod wedi penderfynu marw.

Edrychais i fyny ar Susan, ac edrychodd hithau arnaf i. Roedd hi'n ddynes dlws yn y ffordd dawel, lonydd roedd hen ferched Saesneg crand yn gallu bod. Croes fach arian ar gadwyn o gwmpas ei gwddf, ei gwallt mewn pelen sidanaidd ar ei gwegil, dwylo hirion ac ewinedd byrion glân. Roedd ei gŵr yn ffeind ac yn siaradus, ond roedd hon – Susan Elizabeth Thorpe, a aned yn Thanet ym 1943, gwraig i David, mam i Jonathan a Peter, athrawes hanes, ysgrifenyddes y WI lleol – roedd hi'n glyfar. Yn deall mwy na phawb arall, yn ei llonyddwch tawel ei hun. A phan edrychodd Susan arna i'r prynhawn hwnnw, a chae o wlithod meirwon sych yn britho'r prydferthwch o gwmpas ein cartrefi, roeddwn i'n gwybod.

10

15

20

'We'd better go home,' meddwn yn sydyn, wrth frysio dros y lawnt gan smalio nad oedd y creaduriaid bychain yn byrstio dan fy ngwadnau. Cydiais yn llaw fach gynnes Siôn. 'See you later.'

25

Dim ond wedi cyrraedd giât ein gardd ni oeddwn ni pan dynnodd Siôn ei law yn ôl, a galw,

(Trowch y dudalen)

**‘Mam!’ Ac fe glywais y sŵn, yn dawel i ddechrau,
yn siffrwd fel llais cariad yng nghanol y nos.**

**30 Yna’n uwch, ac yn uwch, fel ffrae yn dechrau,
a’r cysgodion wedyn yn cronni ar y gorwel, yn
ddüwch yn agosáu o gyfeiriad Caernarfon.**

Adar.

**35 Pob math o adar – gwylanod a bronfreithod,
piod a cholomennod ac adar mân. Cwmwl ohonyn
nhw, yn ffoi tua’r de, eu hadenydd yn creu sŵn
anadlu, yna sŵn sgwrsio, yna sŵn fel sŵn injan
uwch ein pennau. Digon ohonyn nhw i guddio’r
haul, a’n gwneud ni’n oer. Safodd David a Susan
40 ar ganol eu lawnt, law yn llaw yn eu henaint,
cysgodion yr ehediaid yn eu duo nhw. Codais fy
mab i’m breichiau, er ei fod o’n rhy hen ac yn rhy
fawr, a’i ddal o’n dynn, dynn. Syllodd Siôn i’r awyr,
ar y siapiau tlws yn dianc.**

**45 (Y llynedd, wrth ddarllen yr Hen Destament
eto ar ryw ddiwrnod glawog, hyll, cododd Siôn
ei ben a gofyn, ‘Deryn ydi colomen, yn de?
Colomen arch Noa?’**

‘Ia.’

**50 A dyma hen gysgod yn croesi ei wyneb, a
gwneud iddo edrych fel hogyn bach eto. ‘Dwi’n
cofio’r holl adar yna, ers talwm, yn gadael.’)**

**55 Pasiodd y cwmwl o adar, a diflannu ar y
gorwel tua’r de. Roedd eiliad o dawelwch wedyn, a
dyna pryd y digwyddodd o.**

(Trowch y dudalen)

Cryndod a rhuo. Taran fwya'r byd. Rhywbeth
 blin yn llenwi'r byd, rhywbeth yn sgrechian,
 rhywbeth yn marw. Dwi'n meddwl mai dim ond
 rhyw funud wnaeth o bara, ond efallai ei fod o
 60 wedi bod yn hirach, neu'n fyrrach. Pylu'n araf
 wnaeth o, tawelu bob yn dipyn. Ac er bod y sŵn
 wedi dod o bob man, wedi llenwi'r aer a'r ddaear
 a'n hesgyrn, gwyddai'r pedwar ohonon ni o ba
 gyfeiriad y daeth y twrw – i fan'no roedd y pedwar
 65 ohonon ni'n syllu.

Môn.

Y cwmwl wedyn yn codi yn y pellter, fel
 tywydd garw'n agosáu. A Susan yn galw arna i
 dros yr ardd. 'Get in the house! Now!' Wrth i mi
 70 redeg am y tŷ, Siôn yn gwingo yn fy mreichiau
 wrth i mi ei ddal o'n rhy dynn, clywais David yn
 gofyn i'w wraig, 'What? What is it?'

A llais Susan, yn feddal fel awel.

'Wylfa.'

DIM – DAFYDD CHILTON

**4. Atebwch y cwestiynau sy'n dilyn yn llawn a gofalus gan ddyfynnu'n bwrpasol a chyfeirio at enghreifftiau penodol o'r nofel i gefnogi eich atebion.
(Ystyriwch y marciau a roddir am bob cwestiwn.)**

**4.1 Trafodwch pa fath o BERTHYNAS sydd rhwng Owain a Gwyn.
SUT mae'r berthynas yn datblygu yn ystod y nofel?
Cyfeiriwch at DDIGWYDDIADAU penodol yn eich ateb.
Cofiwch ddyfynnu'n bwrpasol.
Dylech ysgrifennu tua dwy ochr tudalen.**

[20 marc]

**4.2 Darllenwch y darn a ddyfynnwyd ar dudalennau 21–23.
SUT mae'r awdur yn creu awyrgylch o OFN yn yr olygfa hon?
Dylech ysgrifennu tua un ochr tudalen. [10 marc]**

(Trowch y dudalen)

4.3 Ysgrifennwch YMSON RICHARD LLOYD ar ôl darganfod bod person wedi ymosod ar Gwyn yn y farchnad anifeiliaid.

Cofiwch sôn am ddigwyddiadau a theimladau sy'n gysylltiedig â hyn.

Dylech ysgrifennu tua un ochr tudalen. [10 marc]

[40 marc]

Simsanodd yr hofrennydd uwchben y dec ac yna'n araf bach, yn beiriant i gyd, fe ddaeth i lawr. Cyffyrddodd y teiars unwaith, unwaith eto, ac yna, fel sment yn llithro o raw, roedd ar y dec.

5 Rhedodd Owain a'i dîm ato'n plygu dan bwysau eu paciau a'u gynnau, a tharo a thwrw'r gwynt o'r llafnau, a dringo i mewn. Roedd dirgrynu'n rhan barhaus o fywyd milwr ar y môr, ond lle'r oedd dirgrynu'r **Hermes** yn furmur pell a allai

10 fod yn gysur ar adegau, roedd y dirgrynu mewn hofrennydd yn fath o ysgwyd roedd dyn yn teimlo'i fod prin dan reolaeth. Doedd Owain erioed wedi ymgysurwyddo'n llwyr ag o.

Caeodd Owain y drws a disgwyl i'r hofrennydd

15 godi. Rhan waetha'r codi oedd y llathen gyntaf wrth i'r peilot addasu osgo'r hofrennydd. Roedd yna bob amser ryw wegian ansicr wrth symud o gadernid ongl y dec i gydbwysedd yn yr awyr – ac achosai frathiad ym mol Owain bob tro. Dim ond

20 pan fyddai'r hofrennydd yn glir o'r dec, y peilot wedi agor ongl y llafnau a'r peiriannau'n tynnu'n gryf i gyfeiriad pendant y byddai Owain yn gweld adfer rhywfaint ar ei hyder, a'i ymysgaroedd yn dofi.

25 Trodd yr hofrennydd oddi wrth yr **Hermes** a gwyliodd Owain ei onglau a'i wastadeddau llwydion yn pellhau ac yn mynd o'r golwg y tu ôl iddyn nhw. Setlodd i dreulio gweddill y siwrnai yn nhawelwch ei feddyliau ei hun.

(Trowch y dudalen)

30 **Bang.**

Pan mae rhywbeth annisgwyl yn digwydd mae'n cymryd eiliad neu ddwy i feddwl dyn ddod oddi ar y trywydd roedd yn ei rag-weld ac i ddeall yr hyn sy'n digwydd. Erbyn i feddyliau Owain a'r
35 milwyr eraill wneud hynny roedd yr hofrennydd ar lwybr pen coelbren i'r môr.

Roedd y distawrwydd ar ôl dwndwr yr injan yn annaearyl. Doedd dim i'w glywed ond rhuthr yr awyr heibio i gorff yr hofrennydd a rhywle,
40 ymhell i ffwrdd, llais y peilot yn galw **mayday**. Gafaelodd y dynion yn dynn yn ymylon eu seddi, eu hwynebaw mor llwyd ag yr oedd eu migyrnau'n wyn. Cwympai'r hofrennydd wysg ei drwyn, yn serthach ac yn serthach nes ei fod yn plymio'n
45 syth ar i lawr.

Estynnodd Owain at handlen y drws a'i thynnu. Chwipiwyd y panel metal ar agor a thrawyd tu mewn y caban a'r dynion gan hyrddiad llif y gwynt. Ciciodd Owain y sachau **bergen**, a'r arfau a oedd
50 wedi disgyn ar bennau ei gilydd i flaen y caban allan drwy'r drws a neidio ar eu holau. Dilynodd y lleill ar ei ôl.

Trawodd y dŵr â'i draed yn gyntaf a bu bron i fraw'r trawiad a'r oerni wagu ei ysgyfaint. Aeth
55 o dan y wyneb, a chafodd ei hyrddio gan don trawiad yr hofrennydd ar wyneb y môr. Clywodd freichiau trwm y rotor yn byrlymu heibio iddo, ar i lawr.

(Trowch y dudalen)

60 Gollyngodd wynt o'i geg ychydig ar y tro a
dechrau tynnu gyda'i freichiau am y goleuni
uwch ei ben. Roedd yr oerni'n iasol.

65 Ond roedd rhywbeth yn ei rwystro, yn ei dynnu
i lawr. Roedd harnais rhywbeth, gwn peiriant
yn ôl ei bwysau, wedi clymu ei hun o gwmpas
ei ffêr. Ciciodd ei goesau i geisio'i ysgwyd i
ffwrdd ond roedd yr harnais, a phwysau'r gwn,
yn gwrthod ei ollwng. Plygodd i'w ryddhau â'i
ddwylo. Brwydrodd ei fysedd ag ymylon tyn y
strap, a llithro yn y gwlybanaeth fferllyd dros y
70 neilon slic di-ildio. Ble roedd ei gyllell? Gwingodd
yn ôl ac ymlaen fel pysgodyn ar fachyn gan
ymestyn ar i fyny ac yna'n ôl i lawr at ei ffêr.
Gwthiai'r boen yn ei ben fel gwaedd yn erbyn
asgwrn ei benglog ac roedd ei ysgyfaint yng
75 ngafael dwrn haearn tyn.

Aeth ei frwydro'n fwy ac yn fwy gwyllt. A'r ofn
yn ei fynwes yn anoddach i'w reoli.

A'r dŵr a lapiai o'i gwmpas yn oerach.

Ac yn dduach...

YN Y GWAED – GERAINT VAUGHAN JONES

**5. Atebwch y cwestiynau sy'n dilyn yn llawn a gofalus gan ddyfynnu'n bwrpasol a chyfeirio at enghreifftiau penodol o'r nofel i gefnogi eich atebion.
(Ystyriwch y marciau a roddir am bob cwestiwn.)**

**5.1 Trafodwch pa fath o BERTHYNAS sydd rhwng Robin-Dewyrth-Ifan a'i Fam.
SUT mae'r berthynas yn datblygu yn ystod y nofel?
Cyfeiriwch at DDIGWYDDIADAU penodol yn eich ateb.
Cofiwch ddyfynnu'n bwrpasol.
Dylech ysgrifennu tua dwy ochr tudalen.**

[20 marc]

**5.2 Darllenwch y darn a ddyfynnwyd ar dudalennau 26–28.
SUT mae'r awdur yn creu awyrgylch o OFN yn yr olygfa hon?
Dylech ysgrifennu tua un ochr tudalen. [10 marc]**

(Trowch y dudalen)

- 5.3 Ysgrifennwch YMSON MARED ar y noson cyn dweud wrth ei mam ei bod yn feichiog. Cofiwch sôn am ddigwyddiadau a theimladau sy'n gysylltiedig â hyn. Dylech ysgrifennu tua un ochr tudalen. [10 marc]**

[40 marc]

Y noson honno bu mor hyf â gofyn am rywbeth
i'w helpu i gysgu. Cawsai gynnig ganddyn nhw
wythnos neu ragor yn ôl pan oedd mewn poen o'r
driniaeth ond roedd wedi gwrthod yn styfnig bryd
5 hynny am ei fod mor amheus o bopeth.

Yn Gymraeg y gofynnodd a chytunodd y nyrs-
lliw-gwyn-efo-petha-glas-ar-ei-hysgwydda yn
syth.

‘Dyma chi,’ meddai hi gan roi gwydryn bychan
10 yn cynnwys dwy dabled iddo a theimlodd yntau
elfen o fuddugoliaeth. Roedd y Gymraes fach wedi
dweud y gwir.

Erbyn deg o'r gloch roedd yn dyheu am i'r
golau ar y ward gael ei ddiffodd.

* * * *

15 ‘Brysia! Rwyf ti fel malwan!’

Ei fam uwch ei ben a golau o'r lamp
yn ei llaw yn taflu'n felyn o dan ei gên,
y grechwen yn amlygu'i dannedd brown
a rhisgl ei chroen. Llygaid gorffwyll yn
20 ddisglair mewn cleisiau duon.

‘Brysia! Rhag ofn i rywun dy weld.’

Mae'r twll yn ddu a'r berllan i gyd yn
wyn. Plu eira glân yn drwch dros bob
man, y düwch yn ei lyncu wrth iddo rofio
25 yn is ac yn is.

‘Yn ddyfnach! Brysia!’

‘Dwi’n claddu fy hun!’

‘Eitha peth! Brysia!’

**Hi ddylai fod yn y bedd; hi efo’i
30 hwyneb melyn a’i cheg fain, front. Ei
syniad hi oedd cael bedd ... Ond dy
syniad di oedd y berllan, Robin!**

‘Tyrd, brysia! Rhag ofn i rywun ddod.’

**Y düwch yn cau amdano. Suddo,
35 suddo i’r pridd du. A Mam yn
crechwenu’n fodlon.**

‘Helpwch fi! Dwi’n mygu!’

**Ei hwyneb yn hir ac yn felyn yng
ngolau’r lamp wrth iddi chwerthin yn
40 lloerig. Y bedd yn cau.**

‘Helpwch fi! Helpwch fi!’

**Rhywbeth caled dan draed, yn ei
gynnal, yn ei wthio’n ôl.**

**‘Chei di ddim dengid. Rhaid wynebu
45 dy bechod.’**

**Llais pwy? Nid Mam! Llais bychan,
bach. Llais babi ... plentyn erbyn hyn.
Faint? Deuddeg oed? Llais o’r benglog is
dy draed! Penglog gwyn, gwyn yn y twll
50 du, du. A’r eira’n ddisglair dros y berllan
... ond yn goch o gwmpas traed Mam ...
yn goch o gwmpas dy draed di, Robin!**

**Ac mae'r gwaed yn llenwi'r twll du, du, yn
boddi'r benglog fach wen, wen.**

55   'Na! Naaaaaaa!'

**'I had to wake you, Robin. You were disturbing
the ward.'**

**60   Nyrs-dillad-gwyn a nyrs-dillad-gwyrdd-i-gyd yn
sefyll wrth ei wely, y naill yn gwenu'n dosturiol a'r
llall yn gwgu'n front.**

'Hunlla!' meddai'n ddryslyd.

Bu'n effro weddill y nos.

O RAN – MERERID HOPWOOD

**6. Atebwch y cwestiynau sy'n dilyn yn llawn a gofalus gan ddyfynnu'n bwrpasol a chyfeirio at enghreifftiau penodol o'r nofel i gefnogi eich atebion.
(Ystyriwch y marciau a roddir am bob cwestiwn.)**

**6.1 Trafodwch pa fath o BERTHYNAS sydd rhwng Angharad a Myng-gu.
SUT mae'r berthynas yn datblygu yn ystod y nofel?
Cyfeiriwch at DDIGWYDDIADAU penodol yn eich ateb.
Cofiwch ddyfynnu'n bwrpasol.
Dylech ysgrifennu tua dwy ochr tudalen.**

[20 marc]

**6.2 Darllenwch y darn a ddyfynnwyd ar dudalennau 31–33.
SUT mae'r awdur yn creu awyrgylch o OFN yn yr olygfa hon?
Dylech ysgrifennu tua un ochr tudalen. [10 marc]**

(Trowch y dudalen)

- 6.3 Ysgrifennwch YMSON ANGHARAD ar ôl gorffen ei chyfnod yn yr ysgol gynradd.
Cofiwch sôn am ddigwyddiadau a theimladau sy'n gysylltiedig â hyn.
Dylech ysgrifennu tua un ochr tudalen. [10 marc]**

[40 marc]

Cnoc ddiamynedd iawn oedd hon.

Doeddwn i ddim ishe ateb y drws. Roedd Garry'r
Llaeth wedi galw ddydd Sadwrn diwethaf ac roedd
Dad wedi dweud nad oedd ganddo newid i'w dalu
5 ac y dylai alw ddydd Sadwrn nesaf.

Doedd Dad ddim wedi gadael unrhyw arian i
dalw neb. Dim arian cinio chwaith, o ran hynny. A
doeddwn i ddim ishe gorfod esbonio hyn i Garry.

10 Wrth fy mod i ar fin gofyn i Myng-gu fynd i ateb
y drws, daeth ei llais o'r gegin,

'Alli di fynd, bach? Mae nwylo i'n llawn sebon.'

A lawr â fi. Cysurais fy hunan gan feddwl falle
mai'r postmon oedd yna. Byddai hwnnw'n cnocio
os oedd y llwyth llythyrau'n rhy fawr i'w wthio
15 drwy'r drws.

Gallwn weld drwy'r gwydr nadreddog yn y
paneli naill ochr i'r drws nad Garry oedd yna.
Roedd dau ddyn yno. Nid y postmon oedd e
chwaith felly.

20 Doedd dim amdani ond agor y drws.

'Is your Dad in?'

'No. Sorry. He's not.'

'Is your Mum in?'

'No. Sorry. She's dead.'

25 'Are you on your own?'

'No.'

'Who's with you?'

‘Myng-gu. I mean, my grandmother. Who are you?’

30   Dau ddi-liw. Cotiau tywyll dros siwtiau tywyll a sgidie du a oedd wedi dechrau llwydo gan henaint. Dau’n ceisio edrych yn drwsiadus er bod brethyn eu dillad yn rhy rad, neu’n rhy hen, neu’n rhy hen a rhad i fod yn drwsiadus iawn.

35   Rai blynyddoedd yn ddiweddarach, pan oeddwn yn y coleg yn Llundain, gwelais un o’r ddau hyn ar orsaf Paddington eto. Wnes i ddim ei adnabod yn syth. Ond wrth weld ei wyneb deffrodd rhyw hen deimlad annifyr y tu mewn i

40   mi. Felly mae hi’n aml. Gweld rhywun, ac atgof am deimlad yn deffro cyn atgof am enw. Teimlad oer. Teimlad cynnes. Teimlad o ofn. Teimlad cysurus.

Teimlad o fod ishe cilio ddaeth drosto i pan welais i’r dyn hwnnw am yr eilwaith ar orsaf

45   Paddington.

Doedd gweld y ddau’n cymryd allweddi’r Rover ddim yn cymharu â’u gwylio’n cario’r piano mas drwy’r drws ffrynt. Roedden nhw’n amlwg yn arbenigwyr yn y maes. Wedi hen arfer.

50   Mae’n anodd dweud beth oedd yn mynd trwy feddwl Myng-gu. Y cwbl ddwedodd hi nes ymlaen y noson honno oedd ei bod hi’n bwysig ‘cadw pethau’r tŷ yn y tŷ’. Roeddwn i’n cytuno, ac yn teimlo’n drist fod y ddau ddyn di-liw wedi cymryd

55   pethau’r tŷ o’r tŷ. Roeddwn i hefyd yn teimlo’n

drist, bron yn grac, nad oedd Dad wedi bod yma i'w hatal.

60 Pan ddaeth Myng-gu o'r diwedd i garreg y drws, darllenodd bapurau'r ddau ddyn di-liw, gofyn iddyn nhw ailfeddwl, cyn ildio'n dawel a mynd nôl i'r gegin lle roedd hi wedi datgymalu'r ffwrn i'w sgrwbo'n lân.

65 Ar ôl iddyn nhw fynd, es i i mofyn mwy o fagiau sbwriel. Doeddwn i ddim ishe i Myng-gu lanhau'r stydi. Ac mor ddistaw â phosib tynnais y poteli gwag o'u holl guddfannau a'u rhoi yn y bag du.

Roeddwn i ishe llefen. Ond yn methu.

70 A dwi'n credu falle ein bod ni'll dwy'n twyllo'n gilydd y prynhawn hwnnw. Pawb yn twyllo'i gilydd am flynyddoedd maith.

Myng-gu, a fi a Dad.

Myng-gu'n fy nhwyllo i a Dad.

Fi'n twyllo Myng-gu a Dad.

Dad yn twyllo Myng-gu. A fi.

75 Pob un yn twyllo'i hunan.

DIWEDD Y PAPUR